

ISTVÁN NAPJÁRA

Ma minden egyes állam más-más orvosi recept szerint szeretné megoldani a maga problémáit és az újdonsült Amerikától a megkérgesedett vagy ujpiros elveket valló sötét Ázsiától egyik sem tudja teljes meglézésre berendezni a maga életét. Ilyenkor jól esik visszagondolni a régmúlt időkre s annak is egy kimagasló magyar alakjára: István királyra. Egy pogányból keresztényé lett államférfira, aki élelétásával egy év-vezredre előre tudta biztosítani fajtájának fennmaradását és így szót kér még a mai világ jelszavaktól kavargó forgatagában is.

Évről-évre meg szokás ünnepegni ennek a nagy magyar lángésznek az emlékét. De ugy érezzük, hogy nemcsak hivatalosan, hanem amugy benn a szívekben is él még Istvánnak, a nagyknak, a szentnek az emléke. Hiszen amikor a mai bizonytalanságban "Hol vagy István Király"-t kiált a magyar, akkor nemcsak a nyomorból, nélkülözésekből kivezérő államférfiut kíván, hanem azt szeretné, hogy az szentistváni tehetségekkel, jóakarattal és megértéssel legyen felruházva.

És talán nem akadna soha többé egyetlen királypárti magyar sem széles e világon, ha a történelem tanúsága szerint nem lettek volna Istvánjaink, Lászlóink és Mátyásaink. Hiszen a magyar királyok legtöbbje nem tudott kiemelkedni a koronás államfők színvonalán felül és a Habsburgok alatti négy-százéves magyar szenvedés bizonyára sokkal gyakrabban ütötte volna fel a fejét véres forradalom alakjában — ha nem lebegtek volna éppen a nagy magyar királyok örökéletű államférfiui mesteralkotásai az elkecseregett tömegek előtt.

Eppen ezért úgy érezzük, hogy maradt valami a magyar lélekben még ma is, ami közvetlen összeköttetést biztosít az Istvánokkal. Van a magyar lélekben még ma is vágyakozás egy modern Szent István után, aki meghozza a megpróbáltatások után is a szabadságot, az igazságot, a boldogulást. Talán ezért tudnak még ma is oly ószintén szolozsmákat zengeni István királyról az öregek és fiatalok egyaránt, miután érzik, hogy egy nagy államalkotó képességeinek még ma, több mint ezer év múltán is van varázsa.

Hányan járulnának bajlalkal és kéréseikkel egy-egy modern Szent István elé, ha egy fa alatt megtelepednék orvos-lást tartani a szenvedésekkel telt nagy kanadai magyar pusztaságon... Csak hogy a mai világ nem alkalmas arra, hogy teljhatalommal intézzék el egyesek vagy a világ sorsát s nagyon sok mellékkörülmény szabályozza az életet.

Kanada magyarságának talán még több alkalma nyílott megfigyelni a különböző politikai módszereket, melyekkel részint az Ohava, részint Kanada kormányozza a maga hajóját az élet viharos tengerén. A középeurópai államvezetéstől bizony nagyon sokban különbözik úgy az angol, mint az amerikai rendszer, melyek furcsa keveréke a kanadai hivatalos élet. De ha meggondoljuk, hogy a magyar állam alapjait több mint egy évezreddel ezelőtt fektette le Szent István király, akkor tudjuk csak elismerni államalkotó nagyságát, hiszen ki tudja mi lesz ezer év múlva a mai államformákkal?

Azt mondják, hogy az idő mutatja meg a szellemi alkotások valódi értékét. Manapság szélsőségekben olyan nagyarányú kísérletek folynak szerte e világon, hogy néha igazán égnek mered a józanul gondolkodóknak minden hajszála. És ki tudja, hogy mi lesz nem ezer, de száz, avagy csak ötven év múlva a vöröstől fehérig oly sok szint járó politikai kötéltáncolásból? — Amikor a magyar meghajol augusztus 20-án Szent István nagysága előtt, akkor fájának legelső nagy államalkotó elméjét és önnommagát becsüli meg ezzel.

Magyar kiadásban jelent meg egy amerikai filmujság

A HOLLYWOODI "INTERNATIONAL FILM REPORTER" HUSZOLDALAS MAGYAR SZÁMABAN SZAZ MAGYAR MŰVÉSZ SIKERÉRŐL SZAMOL BE

Különös folyóirat került a kegyéni. A vásznon szereplő magyar művészeket, művésznőket és a színfalak mögött irányító rendezőket megelőzően azonban két érdekes óhazai jelenet ismerünk meg. Mindkettőt mint szegény zsidófiu került ki fiatalokhoz az Egyesült Államokba Zemplén vármegyéből Zukor Adolf a hadrogtól járás Ríce községéből, Fuchs Vilmos pedig a sárosataki járás Tolcsa falujából indult neki a nagyvilágnak. Hadd lássuk, mit írnak róluk:

"Fuchs Vilmos valóban elérte azt, amit több évtizedes munkával, pompás üzleti érzékkel akadályt nem ismerő vállalkozó szellemmel elérhet az ember. Milliókát szerzett és a "William Fox Corporation" gyárain és színházain keresztül vezetősépre jutott a mozi-világban. A nagy amerikai válság azonban őt sem kímélte. Negyvenmillió dollárt veszített rövid idő alatt és ez megrendítette vagyona alapjait. Hitelezői szorongatni kezdték és ott kellett hagynia az élőki székét annak a vállalatnak, melynek studiói és színházai felett még ma is ott tündököl a tolcsvai szatocsfiának a neve..."

"A rícei Zukor Adolf már szerencsésebb volt s még ma is Amerika filmparának koronázatlan királya. A 16 éves korában Newyorkban érkezett nincstelen bevándorló üzleti élelétésével oly magas polcra emelkedett, amely sokmillió vagyon és óriási tekintélyt biztosított neki, ughogy még ellenfelei is elismerik róla, hogy a "self-made-man"-ek legértékesebb, legönérzetesebb fajtájából való. Először szörmeüzletben dolgozott, mint szűcs-segéd, majd pedig egy véletlen folytán 1903-ban Lów színház-háztulajdonossal került összeköttetésbe s vele együtt létesítette az ugynevezett "penny ar-

cade"-et. A sikeren felbuzdulva mozikat nyitottak, majd a háború előtt kezdtek el gyártani filmjeiket, melyek ma nevetésesnek tűnnek, de tulajdonképpen mégis megvetették az Egyesült Államok ezen egyik legelső iparágának alapjait. Zukor vállalatának, a "Paramount Public"-nak ma már ezeröttszáz mozgószínháza van és hatalmas gyárai készítik a nagy filmeket Hollywoodban, Newyorkban, Londonban és Párisban, az utóbbi studióban, Joinville község közelében készülnek a beszállított filmek magyar változatai is..."

Megtudtuk még az "International Film Reporter" magyar különszámából azt is, hogy a világ leghíresebb színészei és színésznői két hollywoodi magyar festőművész: Kiss Rezső és Kende Géza műtermelt keresik fel, hogy megörökítsék magukat az utókor számára. Kende Géza még arról is nevezetes, hogy ő mintázta a buffalói Petőfi szobrot, mely a cleve-landi mellett az egyedüli szobor a nagy magyar poétáról, mely amerikai középületben, illetőleg a város egyik terén foglal helyet. De emellett kereken száz magyar moziethetség sikeréről számol be az érdekes folyóirat, ughogy amennyiben olvasóink közül bárki érdeklődne aziránt, hogy melyik magyar filmszínész milyen darabban szerepelt, késséggel szolgálunk felvilágosítással.

MEGHALT ROTHERMERE TITKARA

Outhwaite Ernő, lord Rothermere magántitkára és meghitt bizalmasa hosszú szenvedés után Folkstoneban meghalt. Ujságíró pályáját vezető glasgow-i lapoknál kezdte, amelyeknél szerkesztő, később londoni levelezői állást viselt, majd a Rothermere-lapokhoz került, idővel fontos szerepet töltött be az Associated Newspaper-nél, lord Rothermere egyik nagy vállalatánál.

ERDELYBŐL RÓMABA GYALOGOLT EGY MAGYAR CSERKÉSZ

Lukács Lajos gyulafehérvári magyar cserkész hónapokkal ezelőtt Erdélyből Magyarországon keresztül elgyalogolt Rómába s ott felkereste Mussolini olasz miniszterelnököt. Utközben egy albumba a magyar és erdélyi ifjuságtól aláírásokat gyűjtött a magyar ifjuság Trianon elleni tiltakozása jeléül. Lukács Lajos gyaloglása közben május végén érkezett Zalaegerszegre és ott a Hősök vasárnapján az erdélyi ifjuság nevében koszorút tette le a hősök emlékművére. Másnap folytatta útját Rómába.

Olaszországi útjáról vissza-terve elmondotta és írássokkal igazolta, hogy Ausztrián és Svájc-on keresztül többhetes gyaloglás után július 17-én érkezett meg Rómába. Ott a magyar-olasz ifjusági egyesület elnöke-nek közbenjárására Mussolini miniszterelnök július 20-án fogadta. A magyar cserkész átadta az albumot egy trianoni keresztel együtt az olasz miniszterelnöknek, aki elismeréssel fejte ki a cserkész teljesítménye felett és kitartásra buzdította a magyar ifjuságot.

Krónika egy magyar „ingyen”-utazásról

Nagy József wellandi magyar gondolt egy merészet és nagyot s Vészi Antal távollétében felkapott annak automobiljára, hogy egy kis kójutazást tegyen a csinos ontariói magyar városkában. Ez még nem lett volna baj, ha az ördögsekér titkoszatos módon meg nem érezte volna, hogy nem a gazdája fogja a gyeplőt, illetve a kormánykereket. Egyszóval nem engedelmeskedett a "karé" a vezetőnek.

Az akarata ellenére elutajdonított autó végül is annyira megbokrosodott, hogy már meg sem akart állni Nagy József kívánságára és rövid távolságon ötször egymásután megfordult, anélkül, hogy a vezetője bármit tehetett volna a rakoncátlanokodás ellen. Szerencsére a Michigan Central Railway átjárója mellett akadt egy ruhakereskedés, melynek ablaká-n nagy csalogatóság hatott a kormányserkezetre. Az ennek következtében hallható nagy csörömpölés ezután gondolkodóba ejtette a ravasz masinát és bár három ablakúveg-be is törött és a kirakat valóságos forradalom képét mutatta: az eredmény nem maradt el és a megbokrosodott gépkocsi

megadta magát sorsának, az-az megállt.

A könnyen végzetessé válható, de a vakszerencse folytán minden különösebb baj nélkül végződő kirándulás természetesen a wellandi rendőrség vendégszobájában folytatódott, ahol Nagy József még ma is szívesen látott vendég. Egyelőre arra várnak, hogy testvére lefizesse szabadlábrahelyezéséért a négyezer dolláros óvadékot, miután el fogják dönteni, hogy tulajdonképpen milyen biztosítékot vegyenek a humoros eset főszereplőjétől, hogy mások automobiljával véletlenül se történjen hasonló kellemetlenség.

SELYMET KÉSZITENEK — PAPIRFABÓL

A múlt héten több amerikai mérnök vizsgálta meg Manitobában északi részét, miután a kormányal is tárgyaltak egy új erőtelep felállítását illetően. Az amerikaiak ugyanis rájöttek arra, hogy Kanada ezen részében még nagyon sok természeti kincs hever kihasználatlanul és most újabb ipartelepek felállítására gondolnak.

Elsősorban is a Dauphin folyó kihasználásáról volna szó, majd pedig az így nyert villamos árammal több fűrésztelepet látnának el energiával, sőt még selymet is készítenének papírfából. Ezzel egyidejűleg szó lehet arról is, hogy Winnipeg-Gypsumville közötti vasutat meg hosszabbítják egészen a Hudson Bay partján elterülő Churchill kikötőig.

NEM ENGEDIK BE A DUKOBOROKAT

Peter Veregin, a kanadai dukobor szektájú oroszok vezére a közel múltban kijelentette, hogy mintegy huszezer dukobort akarnak letelepíteni Nyugatkanadában. Az új telepések ellátásáról a tehetősebb dukoborok gondoskodnának, ughogy az államnak nem volna rájuk semmi gondja. A bevándorlásügyi hatóságok azonban mindenek ellenére kerekén kijelentették hogy a jelenlegi munkanélküliség teljes megszüntetéséig lehetetlennek tartják a bevándorlást szigorító rendelkezések megváltoztatását.

WICKHAM STEED — A REVIZIÓ LEHETŐSÉGÉRŐL

Londonból jelentik: Wickham Steed a "Sunday Times"-ben a londoni konferenciát követő nemzetközi helyzetet jellemzően, kiemeli, hogy a legsürgősebb feladat a nemzetek kölcsönös bizalmatlanságának és kételyeinek megszüntetése volna; ennek megtörténte után még lehet nyitni a kaput az érvényes szerződések kölcsönös megértés után való revíziója előtt.

A PÁRISALMAFÁK

IRTA: KISS-MENYHÉRT

Híába, a legtöbb baj mindig a vagyonnal van. Az is baj, ha nincs, az is baj, ha van. Ha nincs, nagyon árnyékos, zegzugos, gidres-gödörös az élet. Ha pedig van, akkor mindjárt kistesnek képzeli magát az ember s ugy bánk a szegény emberrel, mint Kati a tört meszelőrúddal. Eldöbja.

Ez a Biró Ferenc is Makfalván ugy felfújta magát, mióta bőrléles, zöldrefestett kocsiszekeret vett, mint a mesebeli béka, amely tudmílilik az ökraranyait akarta tulszárnyalni. Hogy honnan táplálkozott ez az érhetetlen góg? Talán a lábszársontjaira volt annyira büszke? Dehát a disznópajztor Csutora Ádám másfél fejjel verte őt. Vagy a harminc hold földjére? Könnyű ugy harminc holdat szerezni, mikor özeveg Nagy Jánosé szerezte azt a harminc holdat, azaz annak is inkább az apja, meg az első ura, aki soha pálinkát nem ivott és csirkebűt csak nagy ünnepeken mert enni, azt is meggyóna másnap, mint tiltott lakmározást. Hát-honnan az a szörnyű urhatnáság, hogy senki elől ki nem tér, hogy senki előre nem köszönt, hogy mindenki hibát kap, mindenki tökéletlen, műveletlen, éretlen, egyedül ő hordja vállán Makfalva égboltozatát? Talán az oty istencsodája, hogy a dusznagád özeveg Nagy Jánosé elvette s beült a más vagyondba? Volt Makfalván le-

magát az özeveg, dehát szép se-igen volt, jó se igen volt s özevegysége alatt cseppet sem i-parkodott a május! lilomhoz hasonlítani. Voltak Makfalván legények, de azoknak egyszerűen nem kellett az özeveg.

Az igazságot ki kell mondani, ha használ is valamit Biró Ferencnek. Zöldre festett kocsi-sja, himlőhelyes arcu felesége harminc holdja méltán lehettek a csepkelődés és tréfa tárgyál, de mostohalánya, Nagy Anikó, soha. Igaz, hogy Anikónak tíz-éves korában lett az apja, de ugy szeretted, mintha tulajdon édesapja lett volna. A pipájából csavaros füstkarikákat eresgetett, tömött bajuszának kun-korai begyesen hullámozottak.

— Az urtendbe valónak kell lennie az uradnak, Anikó fiám. Ilyenkor Sóvári közgyám fon toskodóan javította ki: — Kossuth apánk eltörölte a rendeket, Ferenc bá! — Neked eltörölte nekem nem. Az én nevelt leányomnak uriaszonnynak kell lennie. Ide bocskoros székely be ne tegye a lábát...

S talán ugyane, pillanatan a gyümölcsösben a bocskoros Bodoni Mihálynak hatalmas mellkasára nyugtatta fejét Anikó s olyan halkán suttogta, mintha imádkozott volna a jó Istenhez: — Szeretlek, Misi és mindig téged szerettelek. Erigy apám-uramhoz, kérj meg, s mond téged, hogy mig e pirospáris almafák a tornyos gabonás mellett hajladoznak, soha másod nem megyek. Isten engem ugy segéljen... Bodoni Mihály nem volt affé-

tonája. Tisztelettudóan, de határozottan, önézetesen kérte meg a leány kezét a nevelőapjától. Az rávált.

— Eligérte magát az Anikó? Szeret téged az Anikó? — Mig csak a párisalmafák a gabonás mellett almát teremnek.

— Akkor inkább csapjon beje a tüzláng.

— Tisztességes ember vagyok, vagy gazember?

— Tisztességes vagy, csak hogy az alszegen most fordult be a sáncha a sarjus szekerem. Az ökreim a Bekecsen legelnek, fogj be négyet a tiedből, vontasd haza, oszt akkor megadom a választ.

A legény barnapiros arca lángolóvá bíborosodott: — Kiednek tehát ökrök kell ide, nem becsületes legyen?

Azzal sarkon fordult s dőn-gő lépésekkel kijött a szobából. Odahaza komor, sötét daccal azt kérdezte Bodoni Mihály édesapjától: — Édesapám, lacibetyár le-gyek most, vagy kilences huszár?

— Hát böcsstelen ne légy, mer' a székyelnek a' sose volt állandó mestersége. Ma még a böcsületet se hagyják élni, mi pedig élni akarunk, hogy meg-nutassuk, hogy mik vagyunk.

Kilences huszár Vársárhelyen... téged, hogy rángatja valami a szempillámát...

Igy történt, hogy feledni Kolozsvárra ment Bodoni Mihály, boltiszolga lett egy üveges üzletben s a gazdája nagyon meg-volt elégedve vele, mert nem ivott, táncba se járt, még csak nem is dohányzott, csak gyű-

tötte, rakta, egymás mellé tette a bankókat mintha arra ké-szült volna, hogy megveszi a szeredai vásáron azt a négy hor-pac ökröt, melyekkel kivontatja Biró Ferenc sarjus szekerét, valahol a makfalvi alszegen.

De bár a pénz, a négy ökrök-re valót összegyűjtötte, mégse kellett velük hazahuzatni a sar-jus szekeret, mert a felfuvalko-dott, gógos embert néha meg-mantitják becsületes, mósere a lenézettek és kijátszottak, de ha már azok is eltoppaltak az er-kölccsel, az igazsággal szemben, akkor jön maga az Uristen.

Voltak ugyan Makfalván is, akik kételkedtek, mintha az Ur-istennek nem lenne más gond-ja, mint az, hogy a fennhéjázó, a más keserves keresetétől urizá-jó Biró Ferenc orrára koppint-son, a falu lakosságának tulnyo-mó többsége mégis megmaradt az Uristen mellett, mivel a vil-lámlást és mennydörgést még-sem az öreg Bodoni Mihály in-tézi, s ha látták is a kert vég-iben a kazal mellett elhalad-ó pipával a szájjában, amint kapával a vállán ballagdált ha-zafelé a kukoricaföldekről, a háziak sem merték megesküdni, hogy a kazal gyult-e meg előbb vagy a tornyos gabonás? A ga-bonásba pedig a villám nyilat-bele, ezt saját szemével állapí-totta meg ugy Biró Ferenc, mint hazánépe.

Lehet, hogy egyszerre gyul-tak meg, lehet, hogy külön, ezt titkok borította, de nem volt saj-nos titok a valóság hogy oda-égett az egész gazdaság, a cser-pe nagy ház, a két cserpep-pajta, nyárikonyha, ól, kukori-cagór, s a kertre mosolygó pá-

risalmafák a gabonás mellett. A párisalmafák...

— Ég a Biró Ferenc gaboná-sa! — süvöltöttek végig a fa-pac ökröt, melyekkel kivontatja Biró Ferenc sarjus szekerét, valahol a makfalvi alszegen.

De bár a pénz, a négy ökrök-re valót összegyűjtötte, mégse kellett velük hazahuzatni a sar-jus szekeret, mert a felfuvalko-dott, gógos embert néha meg-mantitják becsületes, mósere a lenézettek és kijátszottak, de ha már azok is eltoppaltak az er-kölccsel, az igazsággal szemben, akkor jön maga az Uristen.

Voltak ugyan Makfalván is, akik kételkedtek, mintha az Ur-istennek nem lenne más gond-ja, mint az, hogy a fennhéjázó, a más keserves keresetétől urizá-jó Biró Ferenc orrára koppint-son, a falu lakosságának tulnyo-mó többsége mégis megmaradt az Uristen mellett, mivel a vil-lámlást és mennydörgést még-sem az öreg Bodoni Mihály in-tézi, s ha látták is a kert vég-iben a kazal mellett elhalad-ó pipával a szájjában, amint kapával a vállán ballagdált ha-zafelé a kukoricaföldekről, a háziak sem merték megesküdni, hogy a kazal gyult-e meg előbb vagy a tornyos gabonás? A ga-bonásba pedig a villám nyilat-bele, ezt saját szemével állapí-totta meg ugy Biró Ferenc, mint hazánépe.

Lehet, hogy egyszerre gyul-tak meg, lehet, hogy külön, ezt titkok borította, de nem volt saj-nos titok a valóság hogy oda-égett az egész gazdaság, a cser-pe nagy ház, a két cserpep-pajta, nyárikonyha, ól, kukori-cagór, s a kertre mosolygó pá-

Az asszony folytatta a szót: — Ha kied ugy fel nem pec-kell az állat a felhőkig, s a nép-et nem becsmerelte volna, csak a gabonás hamvad el... Mert látni kellett azt a semmit-tevő segítséget...

Biró Ferenc halgatott. Nem védelmelte magát. E helyett titokban levelet írt Kolozsvárra Misinek. Ezt írta a levélben: "Kedves Isten, Misi, engem is elért az Isten keze s megbünte-tett, mert megvettem szegény embertársaimat. Tégedet is. A gabonás mellett párisalmafákba valóban belecsapott a tüzláng. Hallyon kívántam. Megkaptam. Hallom, hogy józanéletű voltál és sok pénzt szolgáltál. Ha még szeretted az Anikót, ugy gyere azonnal, de az Istenért, ne öld az ökrökbe a pénzt, mert a sar-jusszekeremet ezután magam vontatom ki az árokból, ahová az én hibából fordult be. Én elutasítottalak egyszer, mert nem volt eszem. Most te viz-szaadhatod a kölcsönt, de ha eszed van, nem teszed..."

Bodonyi Mihálynak esse volt és elsejére felmondta a szolgál-at az üvegkereskedőnél. Így indokolta meg váratlan távozását az értelmetlenül csudálko-zó gazdáknak:

— Hazamegyek, hogy feles-gül vegyem Nagy Anikót, hála annak a sístergős tüzes villám-nak... Aki pedig becsmerélni-méri előttem az Istennyit, an-tak letöröm a derekát, mert ugy hívjanak engem becsületes nevenem, makfalvi Bodoni Mi-hálynak, ahogy a szerencsétlen segből is szerencsét eszközöl-het az Istennyi...

— Az almafákba is belecsa-tak a tüzláng, ahogy apám-uram kívánta, mikor a Bodoni Misi megkérte a kezemet... Most od'adna neki, de nem kel-lek... Most jó vóna a szorgal-mas Misi, de ki tudja, merre van?...